

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidättekö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Lounais-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiirit antavat seuraavan yhteisen lausunnon eri lausuntokohtiin.

Siirtäminen oikeusministeriön hallinnonalalle on perusteltu. Toimiva oikeusjärjestelmä sisältää useita erilaisia lainsäädäntöön perustuvia menettelytapoja oikeusturvan antamiseen ja konfliktien ratkaisuun. Rikos- ja riita-asioiden sovittelu on osa tätä oikeusjärjestelmän kokonaisuutta. Oikeusministeriön hallinnonalalla toteutuvat parhaiten koko sovittelutoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta sekä sovittelun eri osa-alueiden kehittäminen.

Oikeusministeriön hallinnonalalla sovittelumenettelyjä ovat jo nyt muun muassa tuomioistuinsovittelu ja asiantuntija-avusteinen huoltoriitojen sovittelu. Siirto oikeusministeriön hallinnonalalle voi myös parantaa sovittelun yhteyttä rikosentorjuntaan ja uusimisen ehkäisyyn sekä turvata rikoksen uhrien oikeuksia.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Rikos- ja riita-asioiden sovittelu on perusteltua järjestää yhden toimijan mallin mukaisesti valtion viranomaistoimintana. Toimivien vaihtoehtojen on, että sovittelupalvelujen järjestäjänä on oikeusapu- ja edunvalvontavirasto. Sitä on suunnittelu nykyisten oikeusapu- ja edunvalvontapiirien sijaan. palvelujen tuottajina puolestaan ovat tähän virastoon kuuluvat oikeusaputoimistot, joiden osana sovittelutoimi on.

Tämä toteutustapa laajentaa oikeudellisten julkisten palvelujen vaihtoehtoja. Se myös edistää palvelujen vaikuttavuutta. Sovittelupalvelujen yhdenmukaisuus, tasalaatuisuus ja kattavuus paranevat. Tämä koskee myös alueellista saavutettavuutta koko maassa, oikeusaputoimistojen laajan toimipaikkaverkoston myötä. Alueellisista toimivaltarajoista on tarpeen luopua myös sovittelussa, kuten nyt on oikeusavussa ja talous- ja velkaneuvonnassa.

Sovittelu on järjestettävissä vakaammin ja joustavammin suuremmissa organisaatioissa. Oikeusavun henkilömäärä on nyt noin 400 ja oikeusaputoimiston yhteydessä olevan talous- ja velkaneuvonnan henkilömäärä noin 190. Organisaatio on suuruusluokaltaan riittävä. Lisäksi todetaan, että oikeusapu - edunvalvontasektorin henkilömäärä on kaikkiaan noin 1.180. Siitä edunvalvonnan osuus on noin 590.

Sovittelutoiminta saa myös oikeudellista taustatietoa oikeusavun ja talous- ja velkaneuvonnan puolelta. Vastaavasti tietoa saadaan oikeusavun suuntaan sovittelun edellytyksistä ja mahdollisuuksista palveluja kehitettäessä. Oikeusavussa on omiakin menettelyjä, joilla pyritään asioiden sovinnolliseen ratkaisuun.

Sovittelusta ja sen tehtävistä säädettäisiin edelleen sovittelun substanssisäädöksissä. Näin sovittelun erityispiirteet toteutuvat myös osana oikeusaputoimistojen toimintaa, kuten nyt talous- ja velkaneuvonnan osalta on toteutunut.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Sovittelupalvelun järjestäminen on osa oikeussuojaa, julkista palvelua. Sen vuoksi on perusteltua, että viranhaltija-asemassa oleva tekee sovittelua koskevat päätökset ja huolehtii toiminnan suunnittelusta, kehittämisestä, koulutuksesta ja asianmukaisesta toteuttamisesta. Tämä koskee nyt sovittelutoimistossa olevaa sovittelutoiminnan vastuuhenkilöä. Vastaavasti viranhaltija-asemassa toteutetaan nyt sovittelun ohjaajan tehtävät eli sovittelijoiden toiminnan ohjaus ja valvonta. Myös tarvittavan muun henkilöstön, kuten toimistosihtheerien, tulee olla virkasuhteessa, samoin kuin oikeusaputoimistoissa jo on.

Virkasuhdeaseman myötä hallinto ja toiminta yhtenäistyvät ja yhteisten järjestelmien kehittäminen helpottuvat. Myös tehtäväkuvat yhtenäistyvät.

Virkasuhteeseen tulee ohjausryhmän selvityksen mukaan noin 100 henkilöä. Siirtohankkeen yhteydessä määritetään virkojen perustaminen oikeusaputoimistoihin, virkojen nimikkeet ja palkkauksen vaativuustasot. Samoin määritetään, voiko ja millaisin ehdoin sovittelun nykyinen henkilökunta siirtyä uuteen organisaatioon. Lähtökohta on, että muutokseen sovelletaan liikkeenluovutuksen ehtoja ja että asiasta säädetään lain siirtymäsäännöksissä. Näin turvataan, paitsi henkilöstön asema, myös ammattiosaamisen siirtyminen.

Sovittelutoiminnan ydin eli koulutetut vapaaehtoiset sovittelijat, olisivat edelleen tässä vapaaehtoisasemassa. Heitä on selvityksessä todettu olevan noin 1.200. Vapaaehtoisia sovittelijoita koskevat asiat, kuten sovittelijoiden rekrytointi, koulutus, vakuuttaminen ja heille tulevien kulukorvausten maksaminen voidaan toteuttaa yhdenmukaisesti, kun sovittelua ohjaavat ovat valtion viranhaltijoita.

Pidätteko perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Ostopalvelumahdollisuus on tarpeen erityisesti palvelun kielellisen saatavuuden turvaamiseksi.

Ohjausryhmän selvityksessä on arvioitu sitä, ovatko sovitteluun liittyvät julkiset hallintotehtävät, kuten sovittelupäätökset, sellaisia että niissä on kyse merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Tällöin niitä voi perustuslain 124 §:n nojalla tehdä vain viranomaisen. Muuten saman säännöksen mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa lakiperusteisesti myös muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaarana perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Näissä tilanteissa ostopalvelu on mahdollista.

Vastaavaa määrittelyä on aiemmin tehty yleisen edunvalvonnan ostopalvelujen osalta. Vaikka edunvalvonta on luonteeltaan yksityisoikeudellista, siinä on kuitenkin myös julkisen hallintotoiminnan elementtejä. Edunvalvonta puutuu käytännössä merkittävästi henkilön asemaan. Edunvalvonnan osalta on katsottu, että toteutus ostopalveluna on mahdollista, myös perustuslain 124 §:n kannalta.

Valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain 4 §:ssä on mahdollistettu ostopalvelujen käyttö erityistilanteissa. Ostopalvelun tuottajan asemasta on säädetty, että hän on myös virkavastuussa näitä tehtäviä hoitaessaan.

Vastaava menettely ja ostopalvelun käyttö ovat siten mahdollisia myös sovittelupalvelujen osalta. Kyse ei ole sellaisesta merkittävästä julkisen vallan käyttämisestä, ja yksilön oikeusasemaan puuttumisesta, että palvelun toteuttaminen tulisi rajata vain viranomaisasemassa olevalle. Ostopalvelun tuottajan käytölle ei ole estettä, jos se arvioidaan tarkoituksenmukaiseksi, varsinkin kielellisissä erityistilanteissa.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

Sovittelumenettelyn sisällölle keskeistä ovat puolueettomuus ja osapuolten vapaaehtoisuus sekä restoratiivinen eli korjaava oikeus. Osapuolet toimivat aktiivisesti sovittelun dialogissa ja pyrkivät löytämään luovia, korjaavia ratkaisuja ongelmiin. Esimerkiksi rikosasioissa tärkeää on tekijän pyrkimys omatoimisesti sopia uhrille koituneiden vahinkojen korvaamisesta. Katse on tulevaisuudessa ja halutun muutoksen tukemisessa.

Nämä sovittelun sisällölliset erityispiirteet varmistuvat koulutuksen, tutkimuksen ja kehitystyön sekä yhtenäisten käytäntöjen myötä. Tähän laajempi organisaatio antaa mahdollisuudet myös koulutuksen resurssien osalta. Oikeusministeriön hallinnonalalla on kattavaa kokemusta uuden erityisalan, talous- ja velkaneuvonnan, substanssikoulutuksesta ja kehittymispoluista. Näitä koulutusmalleja voidaan soveltaa myös sovittelun koulutukseen ja erityispiirteiden säilyttämiseen.

Sovittelun rakenteelliseen erityisluonteeseen kuuluvat itsenäinen hallinnollinen päätöksenteko sovittelun aloittamisessa sekä sovittelun menettelyllinen puolueettomuus. Keskeinen rakenne on myös sitoutuneiden vapaaehtoisten rikosoikeusjärjestelmän ulkopuolella tapahtuva työ vaihtoehtoisten konfliktien ratkaisumenetelmien soveltamiseksi.

Sovittelun rakenteissa toteutuvat myös osana oikeusaputoimistoa sovittelun päätöksenteon itsenäisyys ja riippumattomuus. Sovittelun viranhaltijoiden ja sovittelun menettelyn tehtävät määritellään substanssilaissa, itsenäisyys, riippumattomuus ja puolueettomuus säilyttäen. Lainsäädäntö ohjaa myös tehtävään liittyvää kehittämistyötä.

Vertailun vuoksi todetaan, että itsenäisyys ja riippumattomuus toteutuvat jo nyt oikeusavun osalta siten, että julkiset oikeusavustajat hoitavat asianajotehtävänsä oikeusavun säännösten mukaan itsenäisesti ja riippumattomasti. Esihenkilö ei voi puuttua siihen, millaisia ratkaisuja esimerkiksi

oikeusavustaja tekee oman päämiehensä etujen ajamisessa. Talous- ja velkaneuvontaa ohjaa oma vastaava säännöstönsä.

Vastaavasti Suomen Asianajajaliitto on kehittänyt asianajajan avulla tapahtuvaa sovittelumenettelyä. Tämäkin tukee sitä, että estettä myöskään järjestelmälliselle sovittelutoiminnalle oikeusaputoimistoissa ei ole.

Rakenteellista uhkaa sovittelun itsenäisyyden kapenemiselle ei siten tule. Myöskään sovittelun identiteetti ei heikkene. Päinvastoin sovittelun merkitystä korostaa sen kiinteä osa oikeussuojan antamisen ja oikeuspalvelujen järjestelmää.

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

Sovittelun vapaaehtoistyön piirteet vahvistuvat koulutuksen, ammatillisen tuen ja kehitystyön sekä yhtenäisten käytäntöjen myötä. Tähän laajempi oikeusavun organisaatio antaa mahdollisuudet myös koulutuksen resurssien osalta.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Oikeusavussa ja talous- ja velkaneuvonnassa panostetaan aktiivisesti paikalliseen ja alueelliseen sidosryhmäyhteistyöhön. Sitä hoitavat oikeusaputoimistot omilla aloillaan. Esimerkkeinä ovat tässä yhteistyö tuomioistuinten, syyttäjien ja poliisin suuntaan. Tämä yhteistyö täydentää sidosryhmäyhteistyötä, jota sovittelu jo nyt on tehnyt. Kaikkiaan paikallinen ja alueellinen yhteistyö laajenee.

Valtakunnallista sidosryhmäyhteistyötä koordinoi uudessa rakenteessa perustettava oikeusapu- ja edunvalvontavirasto. Myös tältä osin jatketaan ja syvennetään sitä yhteistyötä, jota nykyinen organisaatio on tehnyt. Sama koskee myös kansainvälisiin verkostoihin osallistumista.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

Esteellisyyškysymyksessä todetaan ensin, että sovittelijan esteellisyyttä säädellään nyt hallintolain (434/2003) 28 §:ssä. Se ei pääsääntöisesti laajene koko toimistoa kattavaksi. Hallintolain mukaiset esteellisyydet voidaan hoitaa vaihtamalla vapaaehtoissovittelijaa. Käyttää voidaan myös sovittelijoita, jotka sovittelevat useammalla paikkakunnalla toimiston käytännön toimialueella. Jos sovittelun ammattihenkilöstöä kohtaa esteellisyys, asia voidaan siirtää tarvittaessa toiseen sovittelutoimistoon. Esteellisyyden alaa ei ole tarpeen tästä laajentaa. Nyt esillä oleva esteellisyyssäännös otettaisiin sovittelutoimintaa koskevaan lakiin. Näin on menetelty vastaavasti talous- ja velkaneuvonnan osalta, kun toiminta siirrettiin osaksi oikeusaputoimistoa.

Oikeusavun puolella esteellisyyskysymys on puolestaan monitahoisempi. Julkisen oikeusavun asianajon laajoista esteellisyysäännöksistä seuraa, että oikeusavun kannalta uuden asiakkaan esteellisyytarkastelu tulee ulottaa koskemaan paitsi oikeusavun asiakkaita ja asian vastapuolia, myös sovittelun asiakkaita. Erityisesti jos esteellisyytarkastuksessa käy ilmi, että sovittelun osapuolena on oikeusavun asiakkaan vastapuoleksi katsottava henkilö, sovittelun osapuolen asiaa ei voida ottaa käsiteltäväksi siinä toimistossa.

Sovittelualoitteen perusteella sovitteluun tulevien asiakkaiden osalta tarkastetaan vastaavasti ennen asiakkaaksi ottamista se vaikutus, joka oikeusavussa olevalla asiakkuudella ja osapuolilla on. Sovittelu ei ole mahdollista samassa toimistossa, jossa oikeusavun asiakas on sovitteluun tulevan asiakkaan vastapuoli.

Käytännössä esteellisyytarkastus oikeusavussa voidaan toteuttaa oikeusavun asianhallintajärjestelmän ja sen ns. vastapuolirekisterin avulla. Niiden avulla saadaan tieto mahdollisesta esteellisyydestä.

Tämän jälkeen oikeusavun henkilökunta arvioi yksittäistapauksessa asian laadun, ajan kulumisen ja muiden seikkojen perusteella, syntykö esteellisyys. Mikäli sovitteluun luodaan oma asianhallintajärjestelmä, esteellisyytarkastus toimii sovittelun asiakasrekisteriin ja oikeusavun asiakasrekisteriin luodulla tarkastustoiminnolla. Se toiminnaltaan sama, joka on jo olemassa oikeusavun ja talous- ja velkaneuvonnan asianhallintajärjestelmien osalta. Tämä menettely, jota ohjausryhmän selvityksessä arvioidaan, on riittävä myös sovittelun kannalta.

Oikeusavun esteellisyyskäsitteen laajuuden ja ajallisen ulottuvuuden takia on kuitenkin parempi, jos sovittelun asiakkaat kirjataan suoraan oikeusavun asianhallintajärjestelmään omana asiaryhmänään eli sovittelun asiakkaina. Esteellisyytarkastus on myös tällöin tehtävissä vaivattomasti ajanvarausten yhteydessä. Kun esteellisyytilannetta ei ole, sovitteluasiaa käsitellään kokonaisuutena oikeusavun sovittelun toimeksiantona. Tämä on järjestelmän kannalta selkeintä. Oikeusavun asianhallintajärjestelmä on muunnettavissa myös sovittelijoiden tehtävään soveltuvaksi. Sovittelun henkilöstöstä tulee sekä viranhaltijat että vapaaehtoissovittelijat merkitä oikeusavun asianhallintajärjestelmässä henkilöstöön.

Jos oikeusavussa todetaan esteellisyys, asiakas ohjataan käyttämään toisen oikeusaputoimiston palveluja, jos se on kohtuullisen asiointimatkan päässä tai etäpalvelu on mahdollista. Tarvittaessa asiakas on mahdollista ohjata myös yksityiselle, pätevyysvaatimukset täyttävälle oikeudelliselle avustajalle.

Vastaavasti, jos sovitteluun tulevan asiakkaan osalta todettaisiin esteellisyys, hänetkin ohjataan käyttämään toisen toimiston palveluja. Myös sovittelua koskeva päätöksenteko tehtäisiin tuossa toisessa toimistossa. Näissä tilanteissa mietitään tapausittain, miten sovittelu järjestetään, jos estäisyydet ovat pitkät.

Ensisijaisesti esteellisyytilanteissa asiakas tulisi maantieteellisesti lähinnä olevaan toimistoon ja hyödyntäisi sen etäyhteyslaitteita, jolloin välttyään matkustamiselta. Näin on menetelty oikeusavussa ja talous- ja velkaneuvonnassa. Kuten ohjausryhmän selvityksessä todetaan, parhaillaan kehitetään etätapaamisten käyttöä sovittelutilanteissa. Lähtökohtana on sovittelun erityinen luonne, jossa tärkeää on henkilökohtainen vuorovaikutus. Jos henkilökohtainen tapaaminen on tarpeellista, tämä voidaan järjestää siten, että sovittelun osapuolet, toimiston sovittelun viranhaltija tai vapaaehtoissovittelija matkustaa tapaamiseen toiselle paikkakunnalle.

Esteellisyyksikysymyksen tarkastamista ja toimia esteellisyytilanteissa on vielä tarkemmin käytävä läpi. Tällöin tulee ottaa huomioon, että Suomen Asianajajaliitto on kannanotoissaan korostanut asianajajan esteettömyyden turvaamista siten, että julkisten oikeusavustajien toiminta ja toimitilat on selkeästi erotettu muusta toiminnasta. On huolehdittava siitä, että toimiston eri toiminnot eivät sekoitu eikä muodostu toimistoyhteisöä. Käytännön tilannetta on tältä osin tarkennettava.

Kokonaisuutena esteellisyyteen liittyvät kysymykset eivät kuitenkaan ole sellaisia, että ne estäisivät sovittelupalvelun siirtämisen oikeusaputoimistojen tehtäväksi.

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Oikeusavun järjestelmään liittyvänä sovittelupalvelujen yhdenmukaisuus ja tasalaatuisuus paranevat, kuten edellä on todettu. Edellä on käsitelty myös asiantuntemuksen vaihtoa eri toimijoiden välillä.

Oikeusavun kattava toimipaikkaverkosto parantaa myös sovittelupalvelujen saatavuutta. Nykyinen sovitteluverkosto sisältää 18 sovittelutoimistoa ja, yhdessä niiden aluetoimistojen kanssa, toimintaa on 32 paikassa. Oikeusaputoimistoja on nyt kaikkiaan 22. Lisäksi Ahvenanmaalla on yhdistetty oikeusapu- ja edunvalvontatoimisto. Toimistoilla on toimipaikkoja kaikkiaan noin 160, josta noin puolessa on henkilökuntaa paikalla päivittäin. Toimipaikkaverkosto laajenee siis merkittävästi.

Toimipaikkojen toimitilajärjestelyissä ja olemassa olevien tilojen käytössä sovittelutoimintaan tulee sijainnin lisäksi ottaa huomioon sovittelun erityispiirteet. Näitä ovat muun muassa käyttö myös virka-ajan ulkopuolella, neuvottelutilojen sijainti toimitilakonseptin mukaisella asiakasvyöhykkeellä ja rakennuksen muu käyttö. Kokonaisuuden tulee olla sovitteluun sopiva ja neutraali.

Oikeusaputoimistoilla ei ole alueellisia toimivaltarajoja oikeusavussa eikä talous- ja velkaneuvonnassa. Palvelu ei ole kytketty kotikuntaan. Asiakas voi kääntyä valitsemansa oikeusaputoimiston puoleen. Jatkossa, osana oikeusaputoimistoja, myöskään sovittelussa ei ole tarpeen määritellä alueellista toimivaltaa tai kotikuntaedellytystä. Asiakkaalla on vastaava valintaoikeus.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

Kuten edellä on esitetty, sovittelupalvelun siirto vahvistaa myös julkisen oikeusavun ja talous- ja velkaneuvonnan palveluita. Varsinkin oikeusavun puolella palvelun ja asian ratkaisemisen vaihtoehdot monipuolistuvat. Asiantuntemus ja hyvät käytännöt tulevat myös oikeusavun hyödyksi. Sama koskee talous- ja velkaneuvontaa ja osaltaan myös hallinnonalan kokonaisuuteen kuuluvaa yleistä edunvalvontaa.

Julkisen oikeusavun osalta tulee varmistua siitä, että tässä täydentyneessä toimintaympäristössä pystytään edelleen noudattamaan hyvää asianajajatapaa kaikilta osin. Edellä mainitun esteellisyyсарvioinnin lisäksi huomiota tulee kiinnittää muun muassa salassapitovelvollisuuksien toteuttamiseen

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Sovittelun siirron edellyttämät lainsäädännölliset ja organisatoriset sekä valtiontalouteen liittyvät tekijät voidaan ottaa huomioon yhtä aikaa kuin oikeusapu- ja edunvalvontaviraston perustamistoimia tehdään.

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

Ohjausryhmän selvityksessä on todettu valvonnan osalta, että oikeushallinnossa ei ole nykyistä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa (Valvira) vastaavaa valvontatahoa. Sovittelun pääasiassa oikeudellinen luonne huomioon ottaen kuitenkin riittävää on valvonta, jonka tekee perustettava valtakunnallinen oikeusapu- ja edunvalvontavirasto. Myös ylimmät laillisuusvalvojat suorittavat heille kuuluvaa valvontaa.

Oikeusavun valvonnan kannalta huomiota kiinnitetään siihen, että hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden noudattamista valvovat Suomen Asianajajaliiton hallitus ja valvontalautakunta. Vastuu ohjeiden noudattamisesta on oikeusaputoimistoilla ja julkisilla oikeusavustajilla itsellään. Sen vuoksi organisaatorakenteessa, toiminnan järjestämisessä ja toimitilaratkaisuissa tulee jo säännösten tasolla varmistaa, että tapaohjeiden noudattaminen on myös käytännössä tosiasiasa mahdollista.

Sovittelun siirtohankeessa huomio kiintyy vielä siirron viestintään ja henkilöstön muutosvalmennukseen. Näistä on talous- ja velkaneuvonnan siirron yhteydessä kokemuksia.

Hietala Kari
Pohjois-Suomen oikeusapu ja edunvalvonta - Etelä-Suomen, Itä-Suomen,
Kaakkois-Suomen, Lounais-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-
Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiirien yhteinen lausunto